

Компетентнісний підхід у професійній освіті при орієнтації на самостійну роботу студентів

О.М. Арапова. Компетентнісний підхід у професійній освіті при орієнтації на самостійну роботу студентів. На етапі перетворення підходів до організації навчального процесу робота по формуванню компетенцій при самостійній роботі студентів передбачає розвиток професійних компетенцій у майбутніх фахівців, будучи вельми актуальною і затребуваною до вирішення проблемою, сприяє безпосередньому включенню майбутнього фахівця у вирішення професійних завдань на етапі отримання професійної освіти.

Е.Н. Арапова. Компетентностный подход в профессиональном образовании при ориентации на самостоятельную работу студентов. На этапе преобразования подходов к организации учебного процесса работа по формированию компетенций при самостоятельной работе студентов предусматривает развитие профессиональных компетенций у будущих специалистов, будучи весьма актуальной и востребованной к решению проблемой, способствует непосредственному включению будущего специалиста в решении профессиональных задач на этапе получения профессионального образования.

О.М. Арапова. Competence approach in vocational education with orientation on students' independent work. At the stage of transformation approaches to the educational process work on the formation of competences in the students' independent work includes the development of professional competencies for future professionals, being a very topical and relevant to solving the problem, helps to direct incorporation of future specialists in dealing with professional problems at the stage of professional education.

Перетворення, що відбуваються в Україні в даний час, перехід економіки на ринкові механізми, підписання Україною у 2005 р. Болонської конвенції передбачають створення єдиної європейської системи освіти. У зв'язку з цим роль освіти визначається тенденціями світового соціального та економічного розвитку, що, безумовно, вимагає від системи вищої професійної освіти стабілізації, розвитку нових ідей та прийняття оптимальних педагогічних рішень. Розглядаючи тенденції світового розвитку, слід відзначити наступні з них:

— прискорення темпів розвитку суспільства — дана тенденція ставить перед вищими освітніми установами завдання з підготовки активного, мобільного, здатного вчасно реагувати на виникаючі труднощі, швидко приймати оптимальні рішення фахівця;

— перехід до постіндустріального інформаційного суспільства — при сучасному розвитку виробництва виникає потреба у високо кваліфікованих кадрах, які здатні працювати з об'ємними інформаційними потоками, структурувати, систематизувати, аналізувати інформацію і т.п.;

— зростання глобальних проблем - ця тенденція має на увазі підготовку професіоналів такого роду, що вони повинні бути готовими для вирішення

проблем не тільки в рамках однієї держави, але й до співпраці в рамках світової спільноти, вміти взаємодіяти у багатокультурному та багатонаціональному соціальному просторі;

— демократизація суспільства призводить до розширення вибору як соціального, так і політичного — ВНЗ повинен готувати фахівця не тільки здійснювати правильний соціальний, професійний, політичний вибір, але і нести за цей вибір відповідальність;

— розвиток економіки тягне за собою як позитивні, так і негативні наслідки. Відбувається зростання конкуренції, скорочується сфера некваліфікованої праці [3]. Зростає потреба у підвищенні професійної кваліфікації фахівців. Все більш зростають вимоги до якості виконуваної роботи, функціональним і соціальним здібностям фахівця, до кваліфікації працівника в цілому. Іншими словами, існуючий рівень розвитку виробництва орієнтує сучасного фахівця на необхідність оволодіння професійними вміннями на рівні професійних компетенцій. [5]

Дані тенденції орієнтують рух освітнього простору у бік компетентнісного підходу в навчанні.

Компетенції — здатність на основі органічної єдності знань, умінь, досвіду і відносин здійснювати як звичну, так і нову професійну діяльність [2]. Професійні компетенції дозволяють фахівцю бути адаптивним до мінливих умов на ринку праці, надають можливість до самореалізації в різноманітних сферах професійної діяльності.

Радою Європи визначено п'ять основних ключових компетенцій:

- політичні та соціальні компетенції;
- компетенції, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві;
- компетенції, пов'язані з володінням усній та письмовій комунікацією;
- компетенції, пов'язані зі зростанням інформації суспільства;
- здатність вчитися протягом усього життя. [5]

Традиційне навчання у вузі вже не справляється з нагальним завданням професійної освіти — підготовкою фахівця, здатного самостійно оволодівати новою інформацією, результативно використовувати інформаційно-комунікаційні технології в процесі пізнання і т.п.

На практиці студенти часто не усвідомлюють, що навчальна діяльність є прототипом майбутньої трудової діяльності: від того наскільки якісно і усвідомлено вона виконується в умовах навчального закладу, залежить професіоналізм майбутнього випускника.

Сучасні підходи до організації навчального процесу з позицій компетентнісного підходу актуалізують необхідність планомірної, методологічно вивіреної роботи з формування у студентів компетенцій при орієнтації на самостійну організацію навчальної праці.

Робота щодо формування компетенцій при самостійній роботі студентів (СРС) передбачає діагностичний компонент на початковому етапі навчання індивіда, який може бути представлений зрізами особистісних характеристик суб'єкта навчальної діяльності (на початок роботи і в її кінці).

Діагностичний зріз рівня самооцінки особистості показує що:

— близько 88% першокурсників найімовірніше орієнтовані на зовнішні вказівки та рекомендації з боку викладачів, ніж на саморегуляцію навчальної діяльності;

— 12% звикли епізодично «включатися» в робочий процес, використовуючи так званий «судомний» стиль діяльності;

— 1% потенційно готовий до самостійної навчальної діяльності.[4]

Система освіти і підготовки спеціаліста повинні бути націлені на формування активного суб'єкта діяльності (навчальної, трудової, професійної), здатного до самоосвіти, до самостійного отримання знань (інформації), знаючого сфери використання та застосування отриманих даних з метою особистого розвитку та самовдосконалення. Освітнім закладам необхідно навчити студента самостійно адаптуватися в стрімко мінливому середовищі з максимальною корисністю для себе і суспільства, що особливо відноситься до фахівців, що готується для роботи в економічних структурах, яким після навчання в подальшій трудовій діяльності доведеться приймати самі різні рішення: від виконавських до управлінських. Таким чином, успішна професійна підготовка передбачає перебудову організації всього освітнього процесу від пасивного засвоєння знань до навчання, заснованого на компетенціях. У зв'язку з цим процес отримання освіти повинен стати мобільним і здійснюватися в процесі системного та цілеспрямованого навчання для розвитку та формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців.

Становлення компетентності індивіда обумовлено наявністю певного досвіду, який можна назвати компетентнісний. Структура даного досвіду для кожної базової компетентності повинна включати в себе сукупність наступних варіантів компетенцій:

— виконання діяльності при наявності завдання, умов, завдань, повної інформації з предмета, а також певної кількості часу;

— реалізація та виконання даного виду діяльності навіть за наявності проблем або труднощів;

— знання про сутність діяльнісного процесу і про результат виконання даного виду діяльності;

— вибір моделей поведінки для певної предметної області, прийнятних для конкретної особистості і призначених для зв'язку теоретичних знань про предмет з його практичною реалізацією;

— володіння набором апробованих на власному досвіді способів діяльності (розумових, організаційних, комунікативних).

Перераховані вище компетенції, а також наявність таких особистісних якостей, як самопізнання, самоконтроль, здатність до самооцінки своєї діяльності, і становитимуть загальну характеристику компетентності.

Важливо пам'ятати, що студента не можна навчити професійної компетентності, компетентним він може стати лише сам, знайшовши і апробувавши різні моделі поведінки в даній предметній області, відібравши з них ті, які найбільшою мірою відповідають його індивідуальним стилем [1].

Набір компетентностей особистості ґрунтується на її соціальний досвід, а також на основних видах діяльності учнів, які дозволяють їм оволодіти соціальним досвідом, отримати навички життя і практичної діяльності в сучасному суспільстві.

Компетентнісний підхід в освіті передбачає активне впровадження в освітній процес розвиваючих педагогічних технологій. Педагогічні технології дозволяють у досить короткий термін (період навчання у вузі) підготувати сучасного фахівця-професіонала здатного бути конкурентоздатним на ринку праці, тобто володіти необхідними компетенціями. Найбільш ефективними, є ті педагогічні технології, які орієнтують сучасного студента на активну самостійну діяльність в процесі пізнання. [5].

Компетентнісний підхід, будучи основою самостійної освіти, дозволяє кожному студенту активно включатися у процес засвоєння нового предметного змісту, опановувати операційно-технічними засобами виконання нової діяльності, самостійно планувати, організовувати і контролювати рівень оволодіння матеріалом. Нова роль і активна пізнавальна діяльність студента при орієнтації на самостійне навчання обумовлені застосуванням в освітньому процесі сучасних технологій.

Розвиток професійних компетенцій у майбутніх фахівців, будучи вельми актуальною і затребуваною до вирішення проблемою, сприяє безпосередньому включенню майбутнього фахівця у вирішення професійних завдань на етапі отримання професійної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митяев, А.М. Содержание многоуровневого высшего образования в условиях реализации компетентностной модели. // Педагогика, №8, 2008.
2. Олейникова, О.Н. Разработка модульных программ, основанных на компетенциях: учебное пособие / О.Н. Олейникова, А.А. Муравьева, Ю.В. Коновалова, Е.В. Сартакова. – М. : Альфа-М, 2005. – С. 20.
3. Райер, Г. Технологии профессионального обучения, ориентированного на действие: учебно-методическое пособие / Г. Райер, Е. Лопанова, Т. Рабочих. – Омск : Омскбланкиздат, 2004. – 128 с.
4. Фетискин, Н.П. Вербальная диагностика самооценки личности / Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. – М. : 2002. – С. 48–49.
5. <http://www.conf.muh.ru/090901>